

Doświadczenia związane z bezrobociem

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2020/21

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Bezrobocie w rodzinach respondentów i jego skutki ekonomiczne.....	1
Osobiste doświadczenia związane z bezrobociem.....	4

Co roku w marcu pytamy respondentów o ich doświadczenia związane z bezrobociem – zarówno osobiste, jak i członków ich gospodarstwa domowego. Tegoroczny sondaż z serii „Aktualne problemy i wydarzenia” został przeprowadzony w pierwszej dekadzie marca na reprezentatywnej, imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców kraju (wylosowanej z rejestru PESEL), w ramach procedury mixed-mode (ze względu na stan epidemii respondenci mogli wybierać spośród trzech metod badania: wywiadu bezpośredniego z udziałem ankietera, wywiadu telefonicznego albo samodzielnego wypełnienia ankiety internetowej)¹.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW I JEGO SKUTKI EKONOMICZNE

W pierwszej dekadzie marca 2021 roku 11% badanych zadeklarowało, że ktoś z ich gospodarstwa domowego jest bezrobotny i poszukuje pracy. Odsetek ten jest najniższy od początku monitorowania przez nas tej kwestii, ale praktycznie utrzymuje się on na niemal niezmiennym poziomie od trzech lat (spadek o 1 punkt procentowy w stosunku do poziomu z lat 2019-2020 i o 2 punkty procentowe od marca 2018 roku). Warto dodać, że trend związany z deklaracjami bezrobocia w gospodarstwach domowych badanych jest, generalnie rzecz biorąc, spójny ze zmianami wartości wskaźników bezrobocia publikowanych przez GUS.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (370) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

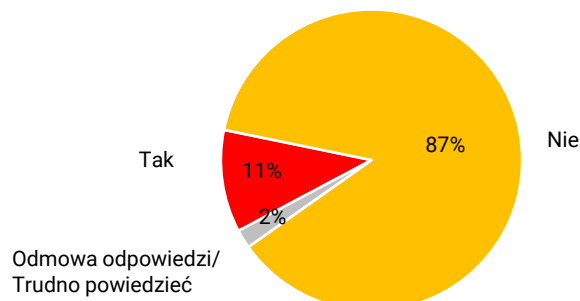
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 1 do 11 marca 2021 roku na próbie liczącej 1154 osoby (w tym: 44,5% metodą CAPI, 41,2% – CATI i 14,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

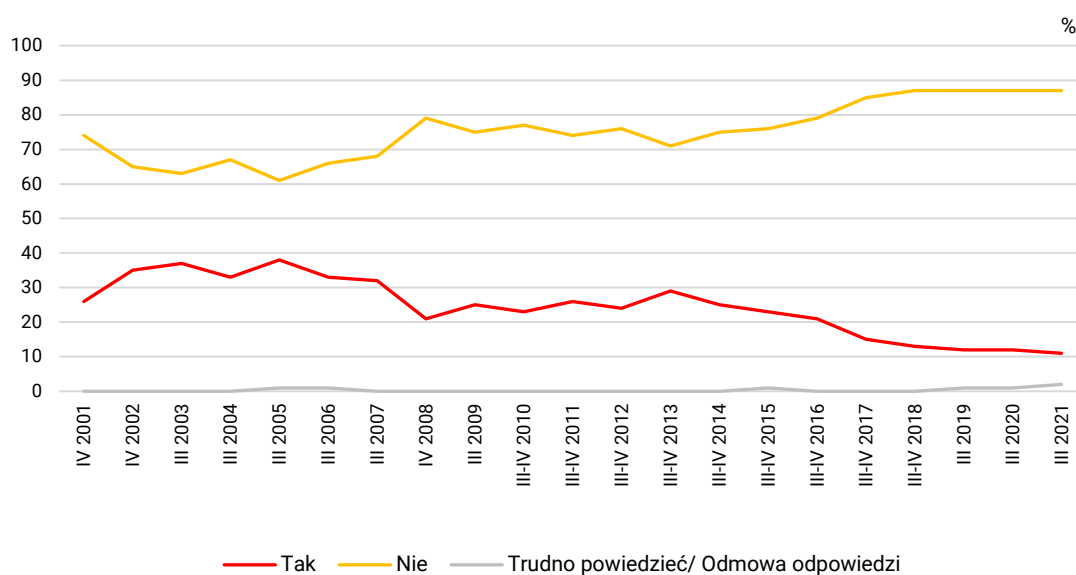
CBOS

RYS. 1. Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?

CBOS

RYS. 2. Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*

* W latach 2001–2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

Wielozmiennowe analizy statystyczne wskazują, iż spośród analizowanych zmiennych demograficznych częstość deklaracji dotyczących bezrobocia wśród członków własnego gospodarstwa domowego najbardziej różnicuje wiek badanych, przy czym wynika z nich, że najczęściej bezrobociem dotknięte są gospodarstwa domowe osób w wieku 18–24 lata – więcej niż co piąty ankietowany z tej grupy (21%) w pierwszej dekadzie marca br. twierdził, że w jego gospodarstwie domowym jest osoba bezrobotna, szukająca pracy i gotowa podjąć ją w najbliższym czasie. Najrzadziej natomiast, według deklaracji respondentów, bezrobocie dotyka gospodarstwa domowe osób w wieku 65+ (4%) – zob. tabelę aneksową 1.

Warto zwrócić uwagę, iż bezrobocie członka gospodarstwa domowego wyraźnie wiąże się z poziomem dochodów *per capita* w gospodarstwach domowych badanych oraz samoocenami sytuacji materialnej ich gospodarstw domowych (zob. tabelę 1). Respondenci, którzy twierdzili, iż ktoś z nimi mieszkający i wspólnie utrzymujący się jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie, częściej niż ankietowani z gospodarstw domowych, w których nie ma osób bezrobotnych, deklarowali niższe miesięczne dochody w przeliczeniu na jedną osobę. W szczególności dochody większości (63%) badanych z gospodarstw domowych, w których był ktoś bezrobotny, wyniosły mniej niż 1500 zł miesięcznie w przeliczeniu na jedną osobę, natomiast 70% respondentów niemających w gospodarstwie domowym osób bezrobotnych zadeklarowało dochody *per capita* na poziomie co najmniej 1500 zł.

TABELA 1

Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym	Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Do 999 zł	33	10
Od 1000 zł do 1499 zł	30	20
Od 1500 zł do 1999 zł	11	26
Od 2000 zł do 2999 zł	16	24
3000 zł i więcej	10	20

Analogicznie też wygląda związek ocen warunków materialnych własnych gospodarstw domowych z deklaracjami dotyczącymi bezrobocia wśród członków tych gospodarstw. Badani deklarujący, iż ktoś z ich gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie, w większości (62%) oceniali, że oni i ich bliscy żyją w złych lub co najwyżej średnich warunkach materialnych, a znacznie rzadziej, że warunki ich gospodarstw domowych są dobre (38%). Natomiast większość (62%) przedstawicieli gospodarstw domowych, w których nie ma osób bezrobotnych, warunki materialne swojego gospodarstwa oceniła dobrze.

TABELA 2

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Złe	13	4
Średnie	49	34
Dobre	38	62

Związek bezrobocia w gospodarstwie domowym z jego sytuacją ekonomiczną stwierdziliśmy także w ubiegłym roku².

² Zob. komunikat CBOS „Rynek pracy w ocenach i doświadczeniach Polaków”, kwiecień 2020 (oprac. B. Badora).

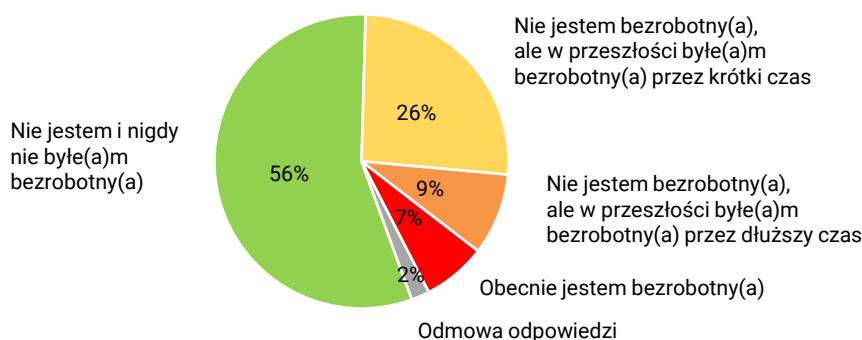
OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z BEZROBOCIEM

Pytając o osobistą sytuację respondentów celowo nie precyzowaliśmy, kogo można uznać za bezrobotnego, zdając się na ich subiektywną ocenę i własną definicję bezrobocia. Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, osoby w swoim przekonaniu bezrobotne stanowiły w pierwszej dekadzie marca tego roku 7% ogółu badanych, czyli tyle samo, ile przed rokiem. Nieco ponad jedną trzecią ogółu dorosłych Polaków (35%) w pierwszej dekadzie marca stanowili ci, którzy w momencie badania nie byli bezrobotni, ale w przeszłości pozostawali bez pracy – przez krótszy (26%) lub dłuższy (9%) czas.

CBOS

RYS. 3. Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?

Definicję bezrobotnego pozostawiamy respondentom – a więc w ich odczuciu

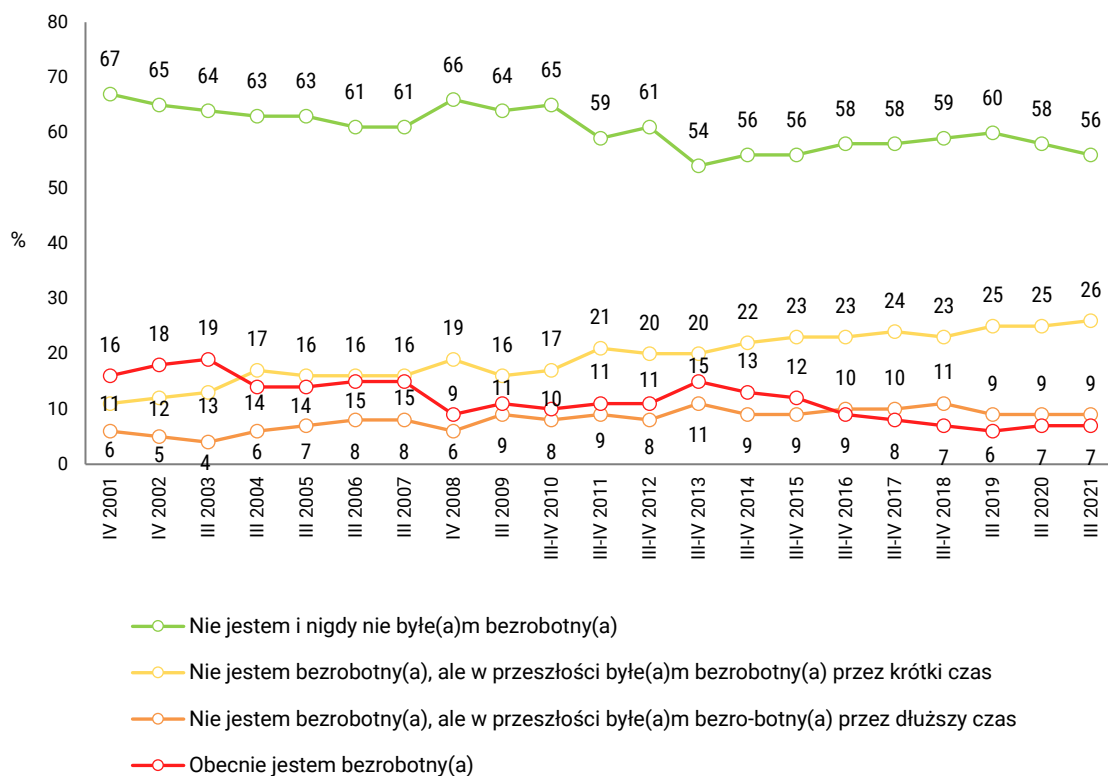
Warto przypomnieć, iż odsetek ankietowanych określających się w momencie badania jako osoby bezrobotne systematycznie spadał w latach 2014–2019. Jednocześnie zmiany po 2016 roku były na tyle nieistotne, że można powiedzieć o jego relatywnej stabilizacji. Prezentowane wyniki badań sondażowych generalnie wpisują się w trend zgodny z danymi GUS dotyczącymi bezrobocia w Polsce.

Respondenci, którzy w przeszłości doświadczyli bezrobocia, najczęściej deklarowali, iż pozostawali bez pracy przez krótki czas. Warto jednak zauważyć, iż od roku 2001 z biegiem lat odsetek takich osób rósł wraz ze zmniejszaniem się odsetka deklarujących bycie bezrobotnym w momencie badania. Jednocześnie dość stabilne były odsetki badanych, którzy pozostawali bez pracy przez dłuższy czas. W minionych pięciu latach na relatywnie stabilnym poziomie utrzymywał się także odsetek ankietowanych deklarujących, że nigdy w swoim życiu nie doświadczyli bezrobocia, niewykluczone jednak, iż minimalnie malejące odsetki w ostatnich dwóch latach są początkiem trendu spadkowego, co może się wiązać z odchodzeniem pokoleń Polaków pracujących w warunkach gospodarki socjalistycznej, która formalnie nie dopuszczała istnienia zjawiska bezrobocia.

RYS. 4. Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?

Definicję bezrobotnego pozostawiamy respondentom – a więc w ich odczuciu

Pominięto odmowy odpowiedzi

W pierwszej połowie marca 2021 większość (56%) badanych zadeklarowała, że nigdy w życiu nie byli bezrobotni, natomiast 42% kiedyś w ciągu swego życia doświadczyło bezrobocia. Analiza zróżnicowań społeczno-demograficznych odpowiedzi na to pytanie pokazuje, że bezrobocie jest doświadczeniem pokoleniowym (tab. 3). Najmniejszy odsetek osób, które kiedykolwiek w życiu były bezrobotne, notujemy wśród badanych urodzonych nie później niż w 1946 roku, czyli mających co najmniej 75 lat, wśród których jest ich zaledwie 8%. Relatywnie rzadko bezrobocie w całym swoim życiu doświadczały też osoby w wieku 65–74 lata (24%). Generalnie też 80% obecnych emerytów deklaruje, że nigdy nie byli bezrobotni (zob. tabelę aneksową 2). Najbardziej doświadczona przez zjawisko bezrobocia była natomiast grupa wiekowa 35–44 lata, w której większość (61%) stanowiły osoby, które przez choćby krótki czas były bezrobotne. Natomiast największy odsetek aktualnie bezrobotnych odnotowaliśmy w grupie wiekowej 18–24 lata (15%), a generalnie deklarowane bezrobocie wśród badanych poniżej 35 roku życia było znacznie wyższe niż w starszych grupach wiekowych.

TABELA 3

Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wiek w latach						
	18–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75 lat i więcej
	procentowanie w kolumnach						
Nie jestem i nigdy nie byłem bezrobotny(a)	59	45	39	47	62	74	89
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez krótki czas	17	33	42	33	21	12	6
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez dłuższy czas	4	8	12	12	12	11	2
Obecnie jestem bezrobotny(a)	15	11	7	6	5	1	0
Odmowa odpowiedzi	6	4	0	2	0	2	3

Warto jednak podkreślić, iż w porównaniu z ubiegłym rokiem³ znacząco ubyło młodych ludzi, którzy deklarują, że nigdy nie doświadczyli bezrobocia (w grupie wiekowej 18–24 lata spadek z 70% do 59%, a w grupie 25–34 lata z 53% do 45%). W tych grupach też najwięcej osób twierdzi, że są obecnie bezrobotne (15% w grupie wiekowej 18–24 lata i 11% w grupie 25–34 lata). Należy dodać, iż w porównaniu z marcem 2020 roku deklarowane bezrobocie wzrosło najbardziej w grupie wiekowej 18–24 lata (wzrost o 4 punkty procentowe). Biorąc natomiast pod uwagę deklaracje dotyczące całego życia można zauważyć, iż w porównaniu z marcem 2020 roku przede wszystkim wśród badanych poniżej 45 roku życia przybyło deklarujących, że już w życiu zdarzyło się im być bezrobotnymi (zob. tab. 4).

TABELA 4

Wiek badanych	Odsetek deklarujących bezrobocie w momencie badania		Odsetek badanych, którzy doświadczyli bezrobocia w ciągu swojego życia	
	III 2020	III 2021	III 2020	III 2021
18–24 lata	11	15	30	36
25–34	12	11	47	52
35–44	12	7	56	61
45–54	5	6	48	51
55–64	6	5	44	38
65 lat i więcej	0	1	20	18

Należy też zwrócić uwagę na wzrost liczby deklaracji dotyczących doświadczania bezrobocia obecnie (wzrost z 14% do 20%) lub kiedykolwiek w życiu (wzrost z 14% do 28%) wśród pełnoletnich uczniów i studentów. Dane te wskazują, iż zamykanie lub ograniczanie działalności różnych branż w roku pandemii uderzyło przede wszystkim w pracujących zarobkowo lub chcących pracować młodych ludzi.

³ Por. przypis 2.

Grupami zawodowymi, w których odnotowaliśmy znaczący wzrost odsetka deklarujących doświadczenie bezrobocia kiedykolwiek w ciągu całego życia, są pracownicy usług (wzrost z 47% do 65%), robotnicy niewykwalifikowani (wzrost z 69% do 84%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (wzrost z 43% do 58%). Ponadto, w porównaniu z marcem 2020 roku, wzrósł odsetek deklarujących doświadczenie bezrobocia wśród badanych z miast poniżej 20 tys. mieszkańców (wzrost z 37% do 45%).

Osobiste doświadczenia związane z bezrobociem różnicuje też wykształcenie badanych oraz ich płeć (zob. tabelę aneksową 2). Biorąc pod uwagę wykształcenie możemy zauważyć, iż najrzadziej bezrobocie w momencie badania deklarowały osoby z wyższym wykształceniem (3%). W przypadku płci można natomiast dostrzec, iż więcej kobiet niż mężczyzn deklaruje, że w przeszłości zdarzyło im się być bezrobotnymi przez dłuższy czas (12% wobec 7%), natomiast w przypadku mężczyzn częstsze było krótkie pozostawanie bez pracy (29% wobec 24%).

Rok funkcjonowania polskiej i światowej gospodarki w warunkach epidemii nie wpłynął bardzo znacząco ani na oficjalne statystyki dotyczące bezrobocia w Polsce, ani na ogólne dane dotyczące bezrobocia deklarowanego w naszym badaniu. Jednocześnie jednak analizy danych dotyczące różnych grup społecznych i zawodowych pokazują, iż zamykanie lub ograniczanie funkcjonowania różnych branż wpłynęło przede wszystkim na sytuację ludzi młodych, wśród których wzrosły odsetki osób deklarujących bezrobocie zarówno w trakcie badania, jak i doświadczenie bezrobocia w przeszłości.

Opracowała

Barbara Badora